

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

Рўйхатга олинди:

№ БД – 5111400 – 3.08

2017 йил “18” 08

Олий ва ўрта махсус таълим
вазирлиги

2017 йил “24” 08

ТИЛ АСПЕКТЛАРИ АМАЛИЁТИ

ФАН ДАСТУРИ

Билим соҳаси: 100000 – Гуманитар соҳа

Таълим соҳаси: 110000 – Педагогика
120000 – Гуманитар фанлар

Таълим
йўналишлари: 5111400 – Хорижий тил ва адабиёти (тиллар бўйича)
5120100 – Филология ва тилларни ўқитиш
(роман-герман филологияси)

Тошкент – 2017

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2017 йил “24” августдаги “603”-сонли буйруғининг 2-илоvasи билан фан дастури рўйхати тасдиқланган.

Фан дастури Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича Ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгашининг 2017 йил “18” августдаги 4-сонли баённомаси билан маъқулланган.

Фан дастури Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетида ишлаб чиқилди.

Тузувчилар:

- А.Носиров – Халқ таълими вазирлиги Умумтаълим муассасаларида ўқув-методик жараёнларни ривожлантириш бош бошқармаси бошлиғи, ф.ф.д.
- С.Иргашева – ЎзДЖТУ, катта ўқитувчи.
- К.Алимова – ЎзДЖТУ, катта ўқитувчи.
- Я.Абдураимова – ЎзДЖТУ, катта ўқитувчи.
- Н.Эшонкулова – ЎзДЖТУ, ўқитувчи.

Бош маслаҳатчи:

- Род Болайто – Буюк Британия, Норвич тил ўқитиш институти

Такризчилар:

- И.Зокиров – Республика Таълим маркази директори
(*кадрлар истеъмолчиси*).
- И.Жўраева – ЎзМУ, Хорижий филология факультети декани, ф.ф.н., доцент.
- У.Азизов – ЎзДЖТУ қошидаги РИАИМ директори, ф.ф.н., доцент.

Фан дастури Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети Кенгашида кўриб чиқилган ва тавсия қилинган (2017 йил “28” июндаги 5-сонли баённома).

I. Ўқув фанининг долзарблиги ва олий касбий таълимдаги ўрни

Тил аспекти амалиёти фани талабаларнинг тил моделлари ва структуралари ҳақидаги билимларини оширишга хизмат қилади ва уларга мулоқот жараёнида грамматик ва лексик формаларни тўғри ишлатишни ўргатади. Шунингдек, ўрганилаётган чет тилидаги матнларни таҳлил қилиш йўллари ва усулларини, матнларни таҳлил қилиш борасидаги турли нуқтаи назарларни ва матн таҳлилида эътиборга олиниши лозим жиҳатларни батафсил ўргатишни назарда тутди. Ушбу фан “Коммуникатив грамматика”, “Коммуникатив лексика” ва “Дискурс таҳлили” модулларини ўз ичига олади.

Тил аспекти амалиёти фани умумкасбий фанлар блокига киритилган курс ҳисобланиб, 1-4 семестрлар давомида ўқитилиши мақсадга мувофиқ. Ўқув режанинг хорижий тилни ўқитишда маданиятлараро мулоқотни шакллантириш, тил кўникмалари интеграцияси, методика, мамлакатшуносликка оид курслари ва ўрганилаётган чет тилининг назарий курслари - умумий тилшунослик, стилистика ва матн таҳлили, назарий фонетика, қиёсий типология, назарий грамматика фанларидан зарурий билимларни эгаллашда ушбу фан модуллари бўйича ўзлаштирилган кўникма ва малакалар муҳим аҳамият касб этади.

II. Ўқув фанининг мақсади ва вазифаси

Мазкур фаннинг мақсади талабаларга тилнинг уч муҳим аспекти: грамматика, лексика ва дискурс таҳлилини ўргатиш, уларни мулоқотда тўғри қўллаш малакаларини ривожлантириш ва тил аспектидаги амалий ва назарий билимларини такомиллаштириш ҳамда эгалланган билим, кўникма, малакаларини касбий ва илмий фаолиятда эркин қўллай олишларини таъминлашдир. Фаннинг асосий вазифаси умумэътироф этилган халқаро меъёрларга кўра талабаларнинг ўрганилаётган чет тилини В2 даражада эгаллашлари учун зарурий тил аспектиларини ўргатиш ва мулоқот малакаларини ривожлантиришдир.

Фан бўйича талабаларнинг билим, кўникма ва малакаларига қўйидаги талаблар қўйилади. **Талаба:**

- чет тилини Умум Европа стандартларига кўра В2 даражада ўзлаштириши;
- грамматик ва лексик структураларни мулоқотда қўллаш, фарқлай олиш ва уларни оғзаки ва ёзма нутқда тўғри ишлатиши;
- касбий йўналиш ва ижтимоий-маданий мавзулардаги сўзларнинг маъносини билиши ва тўғри қўллай олиши;

- оғзаки нутқ ва ёзма матнларга хос хусусиятларни фарқлай олиши ва мулоқотда тўғри қўллаши;
- грамматика, лексика ва дискурс таҳлили бўйича тасаввур, билим, малака ва кўникмаларга, компетенцияларга эга бўлиши талаб этилади.

III. Асосий қисм (амалий машғулотлар)

1-Модул. Коммуникатив грамматика модули

Коммуникатив грамматика модули талабаларга 1-2 семестрлар давомида ўқитилади. Мазкур модул талабаларнинг тил моделлари ва структуралари ҳақидаги билимларини ошириш билан бирга ўрганилаётган тил грамматикасини мулоқотда тўғри қўллашни, мулоқот жараёнида грамматик формаларни тўғри ишлатишни ўргатади.

Модул мазмуни

- артиклар ва аниқловчилар;
- от (қўшма отлар, санокли/саноксиз отлар);
- олмошлар;
- сон;
- феъл (м.н.: феъл замонлари, феъл майллари, нисбатлари, модал феъллар, феълли бирикмалар, феълнинг ноаниқ шакллари: инфинитив, ҳозирги/ўтган замон равишдошлари, ҳ.к.);
- сифат (қиёсий даража, орттирма даража);
- равиш (равиш ясалиши);
- боғловчилар;
- синтаксис: содда, мураккаб ва қўшма гаплар: эргашган қўшма гаплар;
- грамматик категориялар: ўзлаштирма гаплар, фараз маъносини ифодалаш;
- грамматик формалар/функциялар;
- сўроқ сўзлар, савол/жавоб ва инкор;
- ўзлаштирма гаплар.

2-Модул. Коммуникатив лексика (сўз бойлигини ошириш) модули

Коммуникатив лексика модули 1-4 семестрлар давомида ўқитилади. Мазкур модулнинг мақсади талабаларнинг луғат бойлигини ошириш ва луғат бойлигини бойитиб боришнинг мақбул усулларида фойдаланишни ўргатиш ҳамда ўрганилаётган чет тили лексикасининг мулоқотдаги хусусиятларини фарқлаш ва мулоқотда қўллай олиш қобилиятларини ривожлантиришдир.

Модул мазмуни

1- курс давомида:

- синонимлар, антонимлар, омонимлар;
- сўз оилалари (мас., ҳайвонот оламига оид сўзлар);
- турғун бирикмалар;
- идиоматик тил бирликлари;
- адабий тил ва шева (диалект) ўртасидаги фарқлар;
- лексик тизим;
- сўз ясалиши хусусиятлари;
- қисқартмалар;
- предлоглар.

2 курс давомида:

- услубларни бир-биридан фарқлашга йўналтирилган қатор идиоматик тил бирликлар ва оғзаки сўзлашувдаги сўзлар;
- жаргон ва идиомаларни қўллаш;
- ибора ва ифодаларни мулоқотнинг турли вазиятларида ишлата олиш (мулоқотга киришиш учун сўз навбати олиш, вақтдан ютиш мақсадида муқаддима ва хулоса ибораларини ишлатиш каби);
- тингловчини чалғитмаган ҳолда сўзларга эквивалент бўлган терминларни қўллаш;
- лексик боғлиқлик - синоним, антоним, омонимларни ўринли қўллаш олиш;
- лексик бирликлар;
- маълум мавзуга доир сўзлар йиғиндиси (*атроф-муҳит, инсон характери ва б.*);
- ўзгармас иборалар ва лексик бирликлар;
- маълум бир сўзнинг диалектларда турлича қўлланилиши;
- фразеологик бирликлар, феъллар;
- сўз ясалишининг ўзига хос хусусиятлари;
- қисқартма сўзлар;
- сўз бирикмалари;
- генетик жиҳатдан бир оилага мансуб сўзлар;
- профессионал ва академик терминология
- контекстга мос бўлган ҳамда корпус-анализ базасидаги сўзларни тўғри ишлатиш;
- луғат билан ишлай олиш (бир ва икки тилли, китоб/электрон/онлайн луғатлар);
- нотаниш сўз маносини контекстдаги маъносига кўра тахминан аниқлай олиши;
- ўрганишнинг турли усуллари (ёдлаш, кунлик режа, ассоциация орқали ўрганиш ва ҳоказо) дан тўғри фойдалана олиши лозим.

3- Модул. Дискурс (матн) таҳлили

Мазкур модул 3-4 семестрларда ўқитилади. Модулнинг асосий мақсади ўрганилаётган чет тилидаги матнларни таҳлил қилиш йўллари ва усуллари, матнларни таҳлил қилиш борасидаги турли нуқтаи назарларни ва матн таҳлилида эътиборга олиниши лозим жиҳатларни ўргатишдан иборат.

Модул мазмунини:

Ёзма дискурс (матн):

- турли жанрларнинг ўзига хос хусусиятлари (масалан, илмий-оммабоп асарлар, газета мақолалари, бадиий адабиёт ва б.);
- ўзаро лексик муносабат (лингвистик омилларнинг қўлланилиши);
- матнда сўзлар мутаносиблиги;
- расмий, норасмий, махсус матнлар;
- грамматика ва дискурс; (матнда грамматик категорияларнинг қўлланилиши)
- ёзма нутқда грамматика ва лексикани қўллаш (матн тузишда сўз ва грамматик категорияларни танлашга таъсир курсатувчи асосий омиллар (масалан: аудитория, матннинг қандай аудитория ва ким учун мўлжалланганлиги, ёзма матннинг мақсади ва ҳ.к.);

Оғзаки дискурс (матн):

нутқ ва унинг функциялари ҳамда уларнинг ўзига хос хусусиятлари:

- *оғзаки мулоқот* - телефон суҳбатлари (бизнес ёки шахсий масалаларда), хизмат кўрсатиш шаҳобчалари (дўконлар, кассалар ва ҳ.к.), интервьюлар (ишга жойлашишда, журналист сифатида, расмий вазиятларда), кундалик мулоқотлар (нотаниш кишилар, дўстлар, қариндошлар билан), кишиларга йўл кўрсатиш, маслаҳат бериш (ишда, уйда, кўчада);
- *оғзаки нутқ* - *монологлар (нутқлар, ҳикоялар, ҳазил-мутуйибалар)*, иш-ҳаракатни ифодаловчи тил бирликлари (иш-ҳаракат бажарилаётгандаги нутқ: бирор нарсани тузатиш жараёнида, овқат тайёрлаётганда, бирон нарса ясаётганда ҳ.к), аудиорияда (мактаб синфхонасида) қўлланадиган нутқ (дарса, семинар машғулотларида, маърузаларда, кўшимча дарсларда);
- грамматика ва оғзаки дискурс (олдиндан тайёрланмаган нутқда грамматиканинг ўрни);
- оғзаки нутқнинг фонологик хусусиятлари: урғу, интонация, пауза.
- мулоқотнинг ўзига хос хусусиятлари: мулойим сўзлашиш, сўзларда боғлиқликни таъминлаш: иккиланиш ва прагматик стратегиялар (гапни тўлдириш ёки изоҳ бериш);

Социолингвистик омиллар

- мулоқот таҳлили: мулоқот жараёнида бошқа мавзуга йўналтириш стратегиялари (усуллари);
- тил ва жинс: хотин қизлар нутқи ва эркак киши нутқи ўртасидаги фарқ ва уларнинг ўзига хосликлари;
- новербал мулоқот: мимика ва жестлар тили, кўз орқали мулоқот, имо-ишоралар.

Фанни ўқитишда шахсга йўналтирилган таълим методи ва чет тилини ўқитишга коммуникатив ёндашувдан максимал даражада фойдаланиш талаб этилади. Машғулотларда дарслик ва ўқув қўлланмалардан ташқари аутентик материаллар: аудио, видео, газета ва журналлар, интернет манбаларидан, интерактив усулларни қўллаган ҳолда ақлий ҳужум, кейс-стади, лойихалар тайёрлаш, ролли ўйин, дебатлар, презентация методларидан кенг фойдаланилади.

Амалий машғулотларда ақлий ҳужум, кластер, блиц-сўров, кичик гуруҳларда ишлаш, инсерт, презентация, кейс стади каби усуллардан кенг фойдаланилади. Модуллар 100% ўрганилаётган тилда ўқитилади.

IV. Мустақил таълим ва мустақил ишлар

Мустақил таълим учун тавсия этиладиган мавзулар ва фаолият турлари:

- Грамматик структуралар (содда, мураккаб ва қўшма гаплар ва ҳ.к.) ни мулоқотда қўллаш.
- Структураларни фарқлай олиш, уларни оғзаки ва ёзма нутқда тўғри ишлатиш.
- Ўрганилаётган тил грамматикаси модел ва структураларининг ўзига хос хусусиятларини ажрата олиш ва уларни ўзлаштириш учун ўз она тили тизими билан таққослаш.
- Ибора ҳамда оғзаки нутқда қўлланиладиган сўзларнинг кўчма ва тўғри маносини билиши ва тўғри қўллаш.
- Луғат бойлигини ошириш учун манбалар (луғатлар, регистрлар, сўз кўрсаткичлари ва бошқалар).
- Фразеологик бирликлар, феъллар.
- Сўз ясалишининг ўзига хос хусусиятлари.
- Қисқартма сўзлар.
- Сўз бирикмалари.
- Қариндош ва бир оилага мансуб сўзлар.
- Профессional ва академик терминология.
- Контекстга мос бўлган ҳамда корпус-анализ базасидаги сўзлар.
- Турли жанрларнинг ўзига хос хусусиятлари (масалан, илмий-оммабоп

- асарлар, газета мақолалари, бадиий адабиёт ва б.).
- Ўзаро лексик муносабат (лингвистик омилларнинг қўлланилиши).
- Матнда сўзлар мутаносиблиги.
- Расмий, норасмий, махсус матнлар.

V. Асосий ва қўшимча ўқув адабиётлар ҳамда ахборот манбалари

Асосий адабиётлар

Инглиз тили

1. McCarthy, M. and O'Dell, F., Redman, S. English Vocabulary in Use (intermediate and upper) Cambridge: CUP (3rd edition) UK, 2012
2. Malcolm Mann, Steve Taylore-Knowles Destination (book 1 & 2) Macmillan Education UK, 2013
3. McCarthy, M. Discourse Analysis for Language Teachers. Cambridge: CUP. UK, 2009

Немис тили

1. Perlmann-Balme Michaela, Susanne Schwalb. Sicher! B1+. Kursbuch. Hueber Verlag. München. 2012
2. Braun-Podeschwa Julia., Habersack Charlotte., Pude Angela. Menschen. B1. Hueber Verlag. München. 2014.
3. Dreyer/Schmitt. Lehr- und Übungsbuch der deutschen Grammatik. Hueber Verlag. Ismaning. Deutschland. 2009.

Француз тили

1. A.Berthet, E.Daill «ALTER EGO + 2» (méthode de français A2). Paris, 2012.
2. C.Flumian, J.Labascoule, S.Priniotakis, C.Royer «Nouveau Rond Point 2 », B1. Paris, Maison des Langues, 2012.
3. B.Chovelon, M.Barthe «Expression et style ». Presses Universitaires de Grenoble. Paris, 2010.

Испан тили

1. MOZAS, Antonio Benito Ejercicios de sintaxis Edaf S.A. España 2001
2. ESCANDELL VIDAL, M. Victoria Escandell Introduccion a la Pragmatica (Spanish Edition) Paperback. Ariel, España 2006
3. Luis Aragonés, Ramón Palencia. Gramática De Uso Del Español. Nivel A. Ediciones Sm. España 2014.
4. Marta Baralo Ottonello, Marta Genís Pedra. Vocabulario Nivel Elemental.A 1-A2. Anaya ELE. España 2013.

Қўшимча адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Тошкент, “Ўзбекистон” НМИУ, 2017. – 29 б.
2. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. “Ўзбекистон” НМИУ, 2017. – 47 б.
3. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қураамиз. “Ўзбекистон” НМИУ, 2017. – 485 б.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” ги ПФ-4947-сонли Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда
6. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қонидаси бўлиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил яқунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи. // Халқ сўзи газетаси. 2017 йил 16 январь, №11.
7. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси – Т.: Ўзбекистон, 2014. – 46 б.

Инглиз тили

1. Elaine Walker, Steve Elsworth (2000) Grammar Practice for Upper Intermediate Students, Edinburg, Longman
2. Guisi Cavellaro (2002) Exploring Grammar in Context, Cambridge, CUP
3. Jay Maurere, (2006) Focus on Grammar 4 (An Integrated Skills Approach), Pearson, Longman
4. Jay Maurere, (2006) Focus on Grammar 5 (An Integrated Skills Approach), Pearson, Longman
5. Michael Swan, David Baker, (2008) Grammar Scan, Oxford, OUP
6. Ruth Gairns, Stuart Redman, (2009) Oxford Word Skills, Oxford, OUP

Немис тили

1. Ute Koithan u.a. Aspekte B1 Langenscheidt Verlag. Berlin. Deutschland. 2007.
2. Krenn Wilfried., Puchta Herbert. Ideen. Hueber Verlag. Ismaning. 2011.
3. EM. Brückenkurs. Hueber Verlag. Ismaning. Deutschland. 2008.
4. Olga Sverlova. Grammatik und Konversation. Langenscheidt, Berlin und München. 2006

Француз тили

1. Cotherine Dollez, Sylvie Pons «Alter ego+3 méthode de français B1» Hachette français langue étrangère

2. Régine Mérieux, Michèle Barféty «Compréhension Oral» (Compétences B1+, B2) © CLE International France
3. Emmanuel Lainé, Yves Loiseau «Latitudes 2 méthode de français B1» Les Editions Didier Paris.
4. Абдушукурова З., М.Нишонов ва б. Manuel de Français «Opinion originaleI» .Тошкент, 2013.

Испан тили

1. Luiz Aragonés. Ramón Palencia. Gramática de uso de Español. Nivel A 1-A 2. España 2007.
2. Concha Moreno. Carmen Hernandez. Gramática.Nivel medio B 1. Anaya ELE 2008.
3. Francisca Casto Viúdez. Nivel A 1. ISBN 9788434893511. España 2007.
4. Francisca Cárdenas Bernal. Vocabulario actico. ISBN 3125133211. España 2003.
5. А.В.Киселов. Грамматика испанского языка. ISBN 9785992501780. Россия.

Интернет сайтлари

Инглиз тили

1. www.teachingenglish.org.uk
2. www.onestopenglish.com
3. www.businessenglishonline.net
4. www.elgazette.com
5. www.tesol.org
6. www.tefl.com
7. www.teachertrainingvideos.com
8. www.learnenglish.org.uk
9. www.educationuk.org
10. www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish
11. www.channel4.com/learning
12. www.better-english.com/exerciselist.html
13. www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/business/index.shtml
14. www.englishclub.com/index.htm
15. education.leeds.ac.uk/edu-mwe/eltwww.htm
16. www.Grammarly.com/Grammar
17. www.macmillanenglish.com/readers

Немис тили

1. <http://daf-material.de/erwachsene-lerner/arbeitsblaetter/mittelstufe/>
2. http://hueber.de/lernen/deutsch-als-fremdsprache/pg_kopiervorlagen_lrn_zg

3. https://www.schubertverlag.de/aufgaben/arbeitsblaetter_b1/b1_arbeitsblaetter_index.htm
4. <http://www.daf-links.de/linksammlung/uebungen.html>
5. http://www.german-course-vienna.com/de/uebungen_20810.html

Француз тили

1. <http://www.bonjourdefrance.com/>
2. www.francaisfacile.com
3. <http://www.aidenet.eu/grammaire07.htm>
4. http://www.lefrancaispourtous.com/ex_noms_composes.htm
5. <http://www.lefrancaispourtous.com/concession1.htm>
6. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Anglicisme>
7. <http://test.psychologies.com>
8. <http://www.aidenet.eu/grammaire07.htm>

Испан тили

1. www.google.es
2. www.marco.ele
3. www.cervantes.es

